

ОСНОВНІ РИСИ МЕТОДИКИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО

Розглядаються методичні положення суспільно-географічного дослідження готельного господарства, розроблені на основі поєднання системного та процесуального підходів.

Methodical positions are examined publicly geographical researches of hotel economy, developed on the basis of combination of approaches of the systems and judicial.

Постановка проблеми. Готельне господарство як вид економічної діяльності має свої специфічні ознаки, які дозволяють виділити його в окрему галузь сфери послуг. Як галузь сфери послуг і складова індустрії туризму готельне господарство в своєму функціонуванні підпорядковане дії загальних та спеціальних суспільних законів і закономірностей. Саме на виявлення тенденцій і закономірностей територіальної організації готельного господарства спрямована розроблена методика суспільно-географічного дослідження, яка поєднує системний та процесуальний підходи, методи системно-структурного аналізу та часових зрізів.

Аналіз останніх досліджень готельного господарства дозволяє стверджувати, що здебільшого воно досліджується економічною наукою як складова індустрії туризму (Л.Г.Агафонова, Т.І.Ткаченко, Л.М.Шульгіна, Г.І.Михайліченко, В.Ф.Кіфяк, Т.Г.Сокол та інші), де основна увага приділяється питанням економічної ефективності готельної справи, маркетингу та менеджменту, організації ринкової діяльності готелів в індустрії туризму. Питання ж регіонального розвитку, визначення механізмів територіальної організації готельного господарства залишаються слабо дослідженими, так само, як і роль готельного бізнесу у формуванні та функціонуванні дестинацій різного ієрархічного рівня. Саме тому **метою даної статті** є показати основні етапи суспільно-географічної методики визначення механізму територіальної організації готельного господарства в країні.

Виклад основного матеріалу. Методика суспільно-географічного дослідження готельного господарства ґрунтується на системному та процесуальному підходах. Системний підхід і його основний метод – системно-структурний аналіз передбачають визначення кінцевого елементу об'єкту дослідження, його атрибутів та зв'язків. Процесуальний підхід і його основний метод – метод часових зрізів передбачають визначення та обґрунтування системи часових зрізів, за допомогою яких може бути розкритий механізм регіональних зрушень в розвитку готельного господарства. Поєднання цих двох підходів дозволяє розглядати об'єкт як цілісне утворення взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, розвиток яких в часі та просторі проявляється в регіональних зрушеннях і закріплюється механізмом територіальної організації.

Елементом готельного господарства як системи є підприємство, що надає послуги розміщення та низку додаткових послуг тимчасовим відвідувачам за заздалегідь визначену плату, які сприяють їх безпечному та комфортному перебуванню поза постійним місцем проживання. Ці підприємства пов'язані між собою речовими, інформаційними та організаційно-управлінськими зв'язками. Як система готельне господарство характеризується такими атрибутами: змістовність, структурованість, територіальність, динамічність, функціональність, взаємозв'язність. Функціональність готельного господарства як системи задана його призначенням: надання послуг тимчасовим відвідувачам (подорожуючим) у відповідності до умов і рівня розвитку ринку готельних послуг. Взаємозв'язок і взаємодія елементів-підприємств в межах готельного кластера і в межах індустрії туризму визначають місце готельного господарства на ринку послуг. Ознаками змістовності системи є кількість, якість та міра. Структурованість визначається характером та стійкістю відносин між елементами. Однією з ознак структурованості може розглядатись територіальність з такими її характеристиками як розподіл (концентрація, диференціація), малюнок (композиція, диспозиція), інтенсивність. Динамічність системи є її розвитком і змінами в часі й просторі. Саме динамічність системи покладена в основу визначення та обґрунтування процесу регіональних змін в розвитку готельного господарства, а саме, на основі аналізу хронологічної динаміки процесу розвитку готельного господарства визначаються часові зрізи як етапи, найбільш характерні для процесу розвитку системи в цілому, виходячи з її функціонального призначення.

Хронологічними межами процесу територіального розвитку готельного господарства визначені часи незалежності України: 1991-2009 рр., а динаміка розвитку дозволили виділити наступні етапи: 1) трансформаційний, пов'язаний із змінами суспільного ладу і принципів діяльності, переходом до ринкової економіки (1991-1997рр.); 2) стабілізаційний етап, якому притаманні процеси становлення ринкових відносин в сфері готельного господарства (1998-2006рр.); 3) сучасний етап, пов'язаний з дією двох протилежно спрямованих сил: з одного боку, негативний вплив кризових явищ в світовій та українській економіці на готельне господарство, а з іншого боку, чемпіонат Європи з футболу Євро-2012, який позитивно впливає на розвиток готельного господарства.

Методика системно-структурного аналізу суспільно-географічного дослідження готельного господарства включає такі етапи: визначення чинників, які впливають на розвиток, функціонування та регіональні особливості готельного господарства; визначення рівня розвитку готельного господарства; виявлення та типізація елементів територіальної структури готельного господарства; визначення механізму територіальної організації готельного господарства.

Таким чином, на кожному з визначених етапів розвитку готельного господарства визначається рівень розвитку та територіальна диференціація досягнутого рівня, виявляються ареали, відмінні за своєю змістовною наповненістю. Порівняння територіальних ознак за часовими зрізами дає можливість визначити характер процесу територіальної організації готельного господарства та напрямки його розвитку.

Методика визначення рівня розвитку готельного господарства в розрізі регіонів включає такі складові: а) визначення рівня розвитку за показником споживання послуг готельного господарства; б) за трудовим показником; в) за локалізаційним показником.

Рівень розвитку галузі – це відносна характеристика. Вона може визначатися або відносно середньостатистичного рівня по країні, або відносно певного нормативного рівня. Кожен з методів має свої переваги й недоліки. Так, метод співвідношення з середнім значенням показника дає змогу порівняти області за досягнутим рівнем розвитку галузі, тобто за рівнем спожитих послуг, але не дає уявлення про незадоволений попит і напрямки розвитку галузі. Цей недолік певною мірою усувається застосуванням нормативного методу визначення рівня розвитку галузі, але норматив має узагальнений характер і не враховує умов розвитку галузі, які певною мірою відмінні по областях країни і залежать від характеру туристичних потоків, демографічних характеристик населення, рівня та якості життя, структури та характеру зайнятості, розселення тощо. До того ж нормативно визначена лише одна з вибраних характеристик, а саме показник потужності мережі – L_u (кількість місць в засобах розміщення). Нормативне значення $L_u = 10$ місць/1000 осіб.

Метод співвідношення з середнім значенням показника:

$$I_w = \frac{W_o}{W_u}, \quad I_l = \frac{L_o}{L_u}, \quad I_p = \frac{P_o}{P_u}, \quad \text{де } I_w - \text{ показник споживання готельних}$$

послуг; I_p - трудовий показник або кількість зайнятих в готельному господарстві в розрахунку на 1000 осіб; I_l - локалізаційний показник, який характеризує розвиток мережі і вказує на забезпеченість споживачів потужностями готельного підприємства;

Визначення інтегрального показника розвитку готельного господарства в регіоні:

$$L = \frac{L_w + L_l + L_p}{3} \quad (1)$$

Рівень розвитку готельного господарства в країні - $I_u = 1$. Якщо отримане значення індексу більше за 1, то область має рівень розвитку галузі вищий за середній по країні, і відповідно, навпаки, якщо значення індексу менше за 1 – область має рівень нижчий середнього по країні. Пояснити причини досягнення певного рівня розвитку галузі можна на основі аналізу складових інтегрального індексу.

Таким чином, на кожен часовий зріз отримуємо інтегральний показник рівня розвитку готельного господарства, за яким провадимо

зонування території і виявляємо регіони, які мають рівень розвитку вищий, нижчий за середній по країні. Порівняння часових зрізів дає можливість визначити процес територіальних змін, а аналіз чинників – виявити механізм такого розподілу.

Висновки. Запропонована методика суспільно-географічного аналізу процесу територіального розвитку готельного господарства дає можливість не тільки виявити регіональні відміни, а й визначити механізми, які лежать в основі таких регіональних відмін, що дає більш об'єктивне підґрунтя для прийняття рішень про територіальну організацію готельного бізнесу.

1. Любіцева О.О. Територіальна організація соціальної інфраструктури сільського адміністративного району /Вісник Київського університету. Серія Хіміко-біологічні науки та науки про Землю.-К.:»Либідь», 1991, №2, с.47-50